

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Tinfos AS
O H Holtansgate 32
3678 NOTODDEN

Vår dato: **19 DES 2013**
Vår ref.: 201205712-36 ksk/krn
Arkiv: 312/016.G41
Deres dato: 14.12.2012
Deres ref.:

Saksbehandler:
Kristine Naas
tlf. 22 95 97 66, krn@nve.no

Tinfos AS – Søknad om tillatelse til Haukedalsåa kraftverk i Haukedalsåa i Notodden kommune i Telemark – NVEs vedtak

Vi viser til deres søknad datert 14.12.2012. om tillatelse til bygging av Haukedalsåa kraftverk.

NVE mener at på grunn av konflikter med bekkekløft som i bekkekløftprosjektet har fått regional verdi, og hensynskrevende naturtyper med A- og B-verdi, er ulempene ved tiltaket større enn fordelene og dermed er ikke kravet i vannressursloven § 25 oppfylt. Det gis ikke konsesjon til å bygge Haukedalsåa kraftverk.

Pakkebehandling

NVE har hatt til behandling 8 søknader om bygging av småkraftverk i Tinn og Notodden kommuner for å avdekke ev. samlede virkninger av utbyggingene som ikke kommer frem eller som blir mindre fremtredende dersom den enkelte sak vurderes for seg. Ved oppstart av pakkebehandlingen var det 9 saker, men én av sakene ble avslått på et tidlig tidspunkt. Det var følgelig 8 søknader som har vært gjenstand for en samlet behandling med samtidig høring og befaring. En slik tilnærming er i tråd med naturmangfoldloven § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning, og OEDs egne retningslinjer for behandling av små vannkraftverk fra 2007 der sumvirkninger omtales.

Kraftverk	Søker	Kommune	Produksjon (GWh/år)
Ramsåe	Stein Haakanes og Gjermund Bakke	Tinn	7,8
Husvollåe	Husvollåe Kraft SUS	Tinn	14,5
Gjerdøla	Gjerdøla Kraftverk SUS	Tinn	12,2
Vesleåe	Statskog SF	Tinn	9,5/6,0
Kvitåi	Småkraft AS	Tinn	6,6
Esperåa	Esperåa Kraft AS	Notodden	3,2
Bergåa	Bergåa Kraft SUS	Notodden	4,1
Haukedalsåa	Haukedalsåa Kraft SUS	Notodden	7,5

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Vestre Rosten 81
7075 TILLER

Region Nord
Kongens gate 14-18
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvn. 1B
Postboks 53
6801 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Søknad om bygging av Storeflåt kraftverk ble avslått før høringsrunden grunnet stor konflikt med bekkekløft med A-verdi og rødlistearter. Vi viser til vårt vedtak i saken av 26.11.2012. Notodden kommune hadde innsigelse til søknaden om Esperåa kraftverk. Dette har forsinket sluttbehandlingen av denne noe, og vedtak vil derfor komme på et senere tidspunkt. Søknaden om Esperåa kraftverk var på samtidig høring med de øvrige, og er derfor med i NVEs vurdering av den samlede belastningen i området.

Søknaden

Haukedalsåa Kraft (SUS) søker om tillatelse etter vannressursloven § 8 til å bygge Haukedalsåa kraftverk i Notodden kommune i Telemark fylke. Det er søkt om å utnytte et fall på 520 m mellom kote 720 og kote 200. Det er også planlagt et bekkeinntak i Tverrbekk på kote 750.

For bekkeinntaket er det planlagt en vannvei som nedgravd rør over en strekning på 970 m til hovedinntaket. Fra hovedinntaket føres vannet først i nedgravde rør over en strekning på 3060 m, deretter i tunnel 250 m.

Kraftverkets forventede produksjon er beregnet til 7,5 GWh/år med en installert effekt på 3,1 MW. Maksimal slukeevne er planlagt til 690 l/s. Til sammenlikning er middelvannføringen beregnet til 312 l/s. I søknaden er det foreslått minstevannføringer på totalt 16 l/s fra inntakene. Restfeltet vil bidra med 125 l/s ved kraftstasjonen. Restfeltets areal er på 4 km² og berørt elvestrekning i hovedelva er på 4,4 km.

Om søker

Haukedalsåa Kraft (SUS) vil bli et aksjeselskap med Tinfos AS som eier. Selskapet forventes å være operativt i løpet av 2013, og selskapets virksomhet være produksjon og salg av kraft. Tinfos AS har gjennom Haukedalsåa Kraft (SUS) inngått avtale med samtlige rettighetshavere.

Høring

Søknaden er behandlet etter reglene i kapittel 3 i vannressursloven. Den er kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn. I tillegg har søknaden vært sendt lokale myndigheter og interesseorganisasjoner, samt berørte parter for uttalelse sammen med 7 andre søknader om å bygge småkraftverk i Tinn og Notodden kommuner. Det ble avholdt et offentlig folkemøte på Atrå samfunnshus 13.02.2013. NVE var på befaring i området den 06.09.2013 sammen med representanter for søkeren, kommunen, Fylkesmannen og grunneiere. Høringsuttalelsene har vært forelagt søkeren for kommentar.

I det følgende vil NVE gi en oppsummering av de uttalelsene som har kommet inn. Det som gjengis under, er uttalelser som gjelder generelt for de åtte søknadene i Tinn og Notodden kommuner. Deler av uttalelsen som gjelder denne søknaden spesielt, er gjengitt etter de generelle merknadene. Fullstendige uttalelser er tilgjengelige via offentlig postjournal og på sakens side på NVEs nettsider (www.NVE.no/vannkraft).

Tinn kommune har behandlet saken i kommunestyret den 2.3.2013. Kommunestyret påpeker i sitt vedtak at kommunen har mye stor kraftutbygging som preger vassdragsmiljø og landskap i kommunen. De mener derfor at en utbygging av de omsøkte kraftverk vil ha konsekvenser ut over det som kommer fram i de enkelte konsekvensvurderingene, fordi dette blir et tillegg til det som allerede er bygget.

Selv om kommunen legger størst vekt på egne innbyggere sitt lokalmiljø nå og i framtida, viser de også til at kommunen har reiseliv basert på naturopplevelser som et av sine viktigste satsingsområder, og at vassdraga derfor har et alternativt økonomisk potensiale.

Kommunen mener det er viktig med lokalt eierskap for kraftverka, for å sikre utvikling av nye næringer som gir arbeidsplasser. De mener at el-sertifikatordningen og EUs fornybarhetsdirektiv støtter statlig politikk og er negativt for distriktene. Kommunen etterlyser statlige ordninger for finansiering av lokal utbygging for å redusere den økonomiske risikoen.

Notodden kommune har kun merknader til de enkelte prosjekt i Notodden.

Fylkesmannen i Telemark (FM) skriver at svært mange vannforekomster er utnyttet til kraftproduksjon i Tinn og Notodden kommuner og at dette påvirker miljøtilstanden i vassdragene i stor grad. FM mener de totale påvirkningene på landskapet må vektlegges i saksbehandlingen når man vurderer nye kraftutbygginger.

FM påpeker at mange av vassdragene som er utnyttet til vannkraft ikke har pålegg om minstevannføring. Ifølge FM vurderes mange av vannforekomstene i dette området til å være i risiko for ikke å oppnå god tilstand og at det derfor må utarbeides tiltaksplan for å forbedre miljøtilstanden. FM mener dette forholdet må vektlegges og tas hensyn til før man beslutter om det skal gis konsesjon til utbygging av småkraftverk.

FM mener det må gjøres konkrete vurderinger av om kunnskapsgrunnlaget er godt nok, jf. naturmangfoldloven § 8. FM har selv ikke tatt stilling til om kartleggingen av det biologiske mangfoldet er gjort grundig nok. FM ber om at det gjennomføres grundigere biologiske undersøkelser og mer utfyllende vurderinger knyttet til temaene landskap og turisme og at hensynet til villreinen i randsonen av Hardangervidda må tillegges stor vekt i vurderingen av hver enkelt sak.

De mener også at det må gjennomføres konsekvensvurderinger knyttet opp mot endringer i klima og økte nedbørsmengder.

Telemark fylkeskommune (FK) ønsker å gjennomføre arkeologiske registreringer før de gir endelig uttalelse til prosjektene. Flere av småkraftverkene ligger i nærheten av fredete kulturminner. De ber videre om at den totale virkningen på vassdragslandskap og vassdragsnatur vektlegges i konsesjonsbehandlingen. Det bør gjennomføres tilleggsutredninger for brukerinteresser som landskapsopplevelse, reiseliv og friluftsliv. Opplevelsesaspekt og attraksjonsverdi bør vektes opp mot samfunnsnyttan av kraftproduksjon. De ber også om at NVE legger vekt på den nasjonale verdien Tinnsjøen representerer i UNESCO-sammenheng.

Aust-Telemark vassområde mener at minstevannføringslippene bør økes for alle prosjektene, (bortsett fra Kvitåi), for å opprettholde "god tilstand" jf. vannforskriften. Om samfunnsnyttan skriver de:

"Det kan vera vanskeleg å vurdere samfunnsnyttan av vassdragsinngrep opp mot skadene for vassdragsmiljøet. Fordi dei omsøkte småkraftverka kjem i tillegg til alle tidlegare utbyggingar i området, vil dei ta større konsekvensar for vassmiljø og landskap enn det som går fram av konsekvensvurderingane som er gjort for kvart av prosjekta. Vi vil også minne om at alle elveløp, inkludert bekkeløp er vurdert som "nær trua" (NT) i norsk rødliste for naturtypar."

Forum for natur og friluftsliv i Telemark (FNF) mener utbygging av de 8 omsøkte kraftverkene vil gi store inngrep i forhold til begrenset produksjon. Peker på områdets betydelige naturverdier knyttet til naturtypen bekkeløft og mener Telemark har et særlig ansvar for å ta vare på disse bekkeløftene. Videre mener de at det er viktig at søknadene vurderes samlet, da sumvirkningene trolig vil kunne bli svært omfattende.

Notodden turlag uttaler seg om de tre kraftverk i Notodden. Generelt bemerker de at Haukedalsåa og Bergåa er godt synlig fra FV. 37, Tinnsjøveien, og spesielt fra båt på Tinnsjøen. De viser til at Notodden og Rjukan søker om verdensarvstatus med utgangspunkt i industrialisering av Norge, og at Tinnsjøen

med de båter som trafikkerte der er med i verdensarvsøknaden. De mener en uteblivelse av vannfall fra vestsiden av Tinnsjøen vil kunne forringe naturopplevelsen for turister og svekke søknaden om verdensarv.

Direktoratet for mineralforvaltning har ikke merknader til disse prosjektene. De ber imidlertid om at NVE i fremtidige saker ber utbyggere om å utrede mineralske ressurser som eget tema. Når det gjelder det siste direktoratet tar opp, så gjelder det generelt. Vi har derfor ikke tatt denne merknaden med i vår vurdering av de enkelte sakene. Vi vil vise til at dette ikke er blant de krav vi stiller ved utarbeidelse av søknader. Vi forventer at Direktoratet for mineralforvaltning med sin kompetanse og innenfor sitt ansvarsområde kan påpeke forhold som er av betydning innenfor deres ansvarsområde, på lik linje med øvrige faginstanser som får saker på høring.

Statens vegvesen region sør har ingen merknader til prosjektene.

Skagerak Nett AS har uttalt at det er kapasitet til å overføre de 8 omsøkte prosjektene på 312 kV linja i området. Dersom alle de planlagte kraftverkene blir realisert, må områdekonsesjonærene som også eier transformatorene 132/22 kV øke kapasiteten på enkelte av transformatorene.

Andreas Spak, privatperson som tidligere har drevet med naturbasert turisme, stiller seg negativ til de fem søknadene i Tinn kommune. Han mener at prosjektene vil ha negativ betydning for naturbasert turisme, flora og fauna og estetikk i de berørte områdene. Den største turistattraksjonen i Tinn er urørt natur. Han mener også at inngrepenes betydning for tilflytting til kommunen må utredes.

Merknader til Haukedalsåa kraftverk:

Notodden kommune motsetter seg ikke at tiltaket blir utført som planlagt, men anbefaler en vurdering av å flytte kraftstasjonen ovenfor de nedre, synlige, fossene i Haukedalsåa.

Fylkesmannen i Telemark mener Haukedalsåa ikke bør bygges ut med bakgrunn i de registrerte verdiene i området. De viser til at kløftemiljøet er godt arrondert og velegnet for ivaretagelse og videreutvikling av registrerte kvaliteter og ber om at prosjektet tas ut.

Telemark fylkeskommune uttaler at en utbygging av Haukedalsåa og Bergåa kraftverk vil bety nye tekniske inngrep i lisdene ned mot Tinnsjøen, der det foreløpig ikke er inngrep som følge av kraftutbygging. De mener hensynet til landskap og vassdragsnatur bør veies opp mot samfunnsnyttene av kraftproduksjonen.

Notodden turlag opplyser om at det vest for Haukedalsåa starter en umerket sti i retning Sjøvatn. De regner med at disse planene ikke står i motsetning til planer om utbygging av Haukedalsåa. De viser også til Haukedalsåa og Bergåas synlighet fra fv. 37 og Tinnsjøen, sistnevnte sentral i en søknad om verdensarvstatus for Rjukan og Notodden.

Forum for natur- og friluftsliv uttaler at de er kritiske til utbyggingen av Haukedalsåa, da denne ligger tett opptil området Sjøvatnet og Storefjell som er et fantastisk stykke uberørt natur og et yndet friluftsområde. De uttaler også at Telemark fylke har et særlig ansvar for å ta vare på bekkekløftene i området.

Aust-Telemark vassområde uttaler at fossefalla i nedre deler av Haukedalsåa og Bergåa er trukket fram som viktige landskapselement ved ferdsel langs fv. 37 eller på Tinnsjøen, og at fossefall på strekninga er med på å gjøre reiseopplevinga mer interessant både for turister og lokalbefolkningen.

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVE) vurdering og konklusjon

I denne saken er det forhold av en slik type og tyngde at de fører til at konsesjonssøknaden må avslås. I det følgende vil NVE drøfte de hensyn som har vært avgjørende for avslaget. Kravet til begrunnelse for vedtak, jf. forvaltningsloven § 25 anses med dette som oppfylt.

Naturmangfoldloven (nml) trådte i kraft 1. juli 2009. Loven fastsetter forvaltningsmål for arter, naturtyper og økosystemer, og lovfester en rekke miljørettslige prinsipper, blant annet føre-var-prinsippet og prinsippet om økosystemforvaltning og samlet belastning. Nml § 7 legger føringer for myndigheter der det gis tillatelse til anlegg som vil kunne få betydning for naturmangfoldet. I NVEs vurdering av søknaden om Haukedalsåa kraftverk legger vi til grunn bestemmelsene i §§ 4 og 5 samt §§ 8-10.

Naturtyper og arter

Målet med nml § 4 er at mangfoldet av naturtyper og arter ivaretas innenfor deres naturlige utbredelsesområde og med det arts mangfoldet og de økologiske prosessene som kjennetegner den enkelte naturtype. Målet er også at økosystemers funksjoner, struktur og produktivitet ivaretas så langt det anses rimelig.

På berørt elvestrekning er det i bekkekløftprosjektet (i regi av Miljødirektoratet (tidligere DN)– 2008) avgrenset en bekkekløftlokalitet. I bekkekløftprosjektet gis de undersøkte lokalitetene verdier fra 1 til 6 stjerner, hvor 6 er høyeste rangering; internasjonal verdi. Lokaliteten som her er undersøkt har fått 4 stjerner (regional/nasjonal verdi). I denne lokaliteten er det videre avgrenset 2 naturtyper bekkekløft og bergvegg. Disse har fått verdi A (svært viktig) og B (viktig). I registreringer i forbindelse med utarbeidelsen av konsesjonssøknaden er det i tillegg registrert en bekkekløft med verdi C (lokalt viktig). Alle bekkekløftene blir direkte berørt av tiltaket ved at vannmengden reduseres og den naturlige variasjonen i vassdraget svekkes.

I Haukedalsåa er det i forbindelse med bekkekløftprosjektet registrert en rekke fuktighetskrevenende og rødlistede arter, knyttet til humid barskog og skyggefulle bergvegger. Vi refererer fra beskrivelsen i bekkekløftprosjektet:

"Kløfta har velutviklede hengelavsamfunn på gran, både i kløftesidene og langs kløftekanten. I tillegg til stedvise store mengder spriskeskjegg (NT) og gubbeskjegg (NT), ble den regionalt sjeldne og høyt rødlistede huldresty (EN) funnet på et gammelt grantrø i nedre halvdel av den mest verdifulle kløfta. Av andre krevende epifytter ble gammelgranskål og de noe luftfuktighetskrevenende rimnål (NT), rosa tusselav (VU) og randkvistlav dokumentert på flere gamle sturende grantrær i kløftesidene. Knyttet til fattige og skyggefulle bergvegger ble kort trollskjegg (NT), rødmulsingmose og randkvistlav påvist. Kløfta har også enkelte viltverdier."

I tillegg er det i den miljøfaglige rapporten levert med søknaden, beskrevet 3 rødlistede vedboende sopparter: Rosenkjuke (NT), Svartsonekjuke (NT) og Gammelgranskål (NT)

I forbindelse med bekkekløftprosjektet beskrives de registrerte kløftene i Haukedalsåa som godt arrondert og velegnet for ivaretagelse og videreutvikling av registrerte kvaliteter. Videre representerer Haukedalsåa en av få bekkekløfter i landskapsrommet rundt Tinnsjøen som har relativt stort innslag av biologisk gammel granskog, og at den derfor er spesiell. I naturbase (Miljødirektoratet) er det under beskrivelsen av den mest verdifulle kløfta anbefalt at hensyn og skjøtsel er *fri utvikling* og det å *opprettholde naturlig vannføring*.

Fylkesmannen mener Haukedalsåa ikke bør utbygges med bakgrunn i de registrerte verdiene i området. De viser til at kløftemiljøet er godt arrondert og velegnet for ivaretagelse og videreutvikling av registrerte kvaliteter og ber om at prosjektet tas ut.

Det er søkt om en minstevannføring på 16 l/s fordelt på de to inntakene. Det vil si at det i Haukedalsåi vil slippes ca. 8 l/s. Middelvannføringen er på 312 l/s. Minstevannføringen vil dermed utgjøre mindre enn 3 % av middelvannføringen. NVE mener omsøkt minstevannføring er svært lav i forhold til å opprettholde en god vannføring og i noen grad ivareta de verdiene som er registrert. Det er imidlertid usikkert hvor mye vann som kreves for å ivareta verdiene. I den miljøfaglige rapporten utarbeidet av Faun Naturforvaltning, står det at minstevannføringen vil kunne bidra til å opprettholde en viss fuktighet i bekkekløftene, og at dette vil virke svakt positivt for enkelte fuktighetskrevende arter. NVE vil her bemerke at minstevannføringen ikke er et tillegg, men en rest etter fraføring av vann og vi deler derfor ikke konsulentens syn på at dette vil virke positivt, men heller at det vil avbøte noen av de negative konsekvensene, gitt at minstevannføringen størrelse er stor nok. En minstevannføring på ca. 8 l/s er etter vårt syn langt fra stor nok.

Videre vil slukeevnen på 690 l/s (over 200 % av middelvannføringen) føre til en utflating av vannføringen det meste av året. Unntaket er i flomperioden vår og høst – disse vil i mindre grad bli påvirket av utbyggingen. Dette vil etter vårt syn påvirke kløftemiljøet negativt, og være i strid med anbefalingene om skjøtsel og hensyn beskrevet over.

I Notodden kommune er det registrert 7 lokaliteter i bekkekløftprosjektet. Av disse har kun 1 lokalitet fått 5 stjerner (nasjonal verdi - Tjågegjuva). 2 kløfter har fått verdi 4 (Presturda og Haukedalsåi).

Prosjektet vil etter NVEs syn være i konflikt med en regionalt viktig bekkekløft i et område med få verdifulle bekkekløfter. I Notodden kommune er lokaliteten den nest viktigste. I tillegg kommer tiltaket i konflikt med en naturtype (kjerneområde) som er vurdert som svært viktig, og to andre som er vurdert som viktig og lokalt viktig. De vil alle bli negativt påvirket og følgelig få en verdiforringelse. En utbygging av Haukedalsåa kraftverk vil følgelig etter NVEs syn komme i konflikt med naturmangfoldloven § 10 om samlet belastning og §§ 4 og 5 forvaltningsmålet for naturtyper og økosystemer, og arter.

Kunnskapsgrunnlaget og føre-var-prinsippet

Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet. Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

Den miljøfaglige rapporten som er vedlagt søknaden inneholder konsekvensutredning for biologisk mangfold, utarbeidet av Faun Naturforvaltning. NVE har sjekket Miljødirektoratets naturbase og artskart på nett for oppdatert informasjon, den 02.12.2013. Søknaden har også vært på offentlig høring.

Haukedalsåi er en svært dyp kløft, med bratte bergvegger rett ned i elva, på det meste 80 m høye vegger. Dette gjør store deler av elva utilgjengelig, og bare de øvre, tilgjengelige deler av influensområdet er derfor undersøkt i forbindelse med utarbeidelsen av den miljøfaglige rapporten. I regi av bekkekløftprosjektet er det imidlertid oppgitt at hele lokaliteten med kløftemiljøet er undersøkt, og dette er dokumentert med bilder nede i kløftene. Rapporten og eksisterende kunnskap om vassdraget gir et

godt grunnlag for å vurdere virkningene av tiltaket. Totalt sett mener vi derfor kunnskapsgrunnlaget er godt nok, og at nml § 8 dermed er oppfylt.

NVE mener redusert vannføring vil føre til negative konsekvenser for fuktighetskrevene kryptogamer i ulike truethetskategorier. Når det gjelder den sterkt truete huldresty, er denne registrert i skog nær elva. I utgangspunktet er denne truet av tekniske inngrep, som skogshogst. Den vil i dette tilfellet ikke bli påvirket av det tekniske inngrepet, men siden arten er veldig avhengig av fuktighet, er det sannsynlig at den i denne lokaliteten er avhengig også av fuktigheten fra elva. NVE mener det er en viss sannsynlighet for at den kan bli negativt påvirket av en endring av vannføringen. Det er noe usikkerhet knyttet til dette, men NVE mener derfor føre-var-prinsippet, jf. nml § 9 kommer til anvendelse.

NVE mener allikevel at det er en usikkerhet rundt hvor stor vannføring som kreves for å ivareta de registrerte verdiene, noe som gjør det vanskelig å vurdere en øvre grense for slukeevne eller en tilstrekkelig minste vannføring som vil kunne sikre verdien av kløfta. NVE mener derfor at føre-var-prinsippet, nml § 9 kommer til anvendelse også for de øvrige registrerte verdiene.

Samlet vurdering av 8 småkraftsøknader i Tinn og Notodden kommuner.

NVE har hatt til behandling 8 søknader om bygging av småkraftverk i Tinn og Notodden kommuner for å avdekke ev. samlede virkninger av utbyggingene som ikke kommer frem eller som blir mindre fremtredende dersom den enkelte sak vurderes for seg. En slik tilnærming er i tråd med naturmangfoldloven § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning, og OEDs egne retningslinjer for behandling av små vannkraftverk fra 2007 der sumvirkninger omtales.

Mår har vært regulert og overført i flere trinn. Magasinene Mårvatn og Kalhovdfjorden ble etablert etter konsesjoner gitt i 1913 og 1915. Reguleringsmagasinene ble utnyttet i kraftverkene nedenfor Tinnsjøen. Konsesjonene ble gitt for 70 år og ble erstattet av en ny konsesjon gitt 22.05.1998. I forbindelse med bygging av Mår kraftverk (konsesjon av 1943 og 1948) ble det gitt tillatelse til ytterligere reguleringer, overføringer og bekkeinntak. Øvre deler av Mår ble ved denne konsesjonen overført til Gøyst og videre tatt inn til kraftverket sammen med øvre deler av Gøyst. I 1956 ble det gitt tillatelse til ytterligere regulering av Mårvatn.

Reguleringene har i første rekke betydning for kraftverkene Mår og Mæl, men de er også til nytte for kraftverkene nedenfor Tinnsjøen. Mår kraftverk eies av Statkraft Energi AS og ble satt i drift i 1948 og Mæl kraftverk eies av Hydro Energi AS og satt i drift i 1957. Mår kraftverk har avløp i Måna, mens Mæl har avløp ut i Tinnsjøen. Våren 2003 ble Stegaros kraftverk satt i drift. Dette eies av Tinn Energi Produksjon AS. Kraftverket er bygd inn i senkingstunnelen mellom Mårvatn og Kalhovdfjorden.

Statkraft har meldt til NVE om planer om flere O/U prosjekt knyttet til Mår reguleringen. NVE har ikke mottatt søknad på noen av disse prosjektene, og det er derfor ikke aktuelt å ta disse prosjektene med i vurderingen av samlet belastning i området på nåværende tidspunkt. Imidlertid vil alle søknader som tas inn til behandling bli vurdert opp mot de konsesjoner som allerede er gitt, og den samlede belastningen et hvert nytt kraftverk eller ytterligere regulering/raføring av vann representerer.

Vassdragsmiljø, landskap og brukerinteresser

Tinn kommune peker på at eksisterende utbygging har hatt store konsekvenser for vassdragsmiljø og landskapet i kommunen, og at utbygging av de fem omsøkte småkraftprosjektene vil ha større kumulative effekter enn det som fremgår i søknadene fordi inngrepene kommer i tillegg til eksisterende store utbygginger. Aust-Telemark vassområde har kommet med en liknende uttalelse og påpeker også at det vanskelig å vurdere samfunnsnyten opp mot skadene for vassdragsmiljøet. Forum for natur og

friluftsliv i Telemark mener utbygging av de 8 omsøkte kraftverkene vil gi store inngrep i forhold til begrenset produksjon.

Kommunen uttaler at selv om det viktigste er hensynet til kommunens egne innbyggere sitt lokalmiljø, så er også naturbasert reiseliv et av de viktigste satsingsområdene i Tinn. Andreas Spak, som har drevet med denne næringen, påpeker at urørt natur er den største turistattraksjonen i Tinn, og at inngrepenes betydning for tilflytting til kommunen må utredes.

Fylkesmannen i Telemark mener den totale belastningen på landskap må tas hensyn til når man planlegger nye kraftutbygginger i de to berørte kommunene, og at det derfor er viktig at dette forholdet blir vektlagt i saksbehandlingen.

Den geografiske spredningen av de omsøkte prosjektene gjør det krevende å sammenligne landskapstrekkene, slik en kan dersom vassdragene befinner seg i samme landskapsrom, for eksempel rundt et vann eller fjordarm. Dette gjelder kun Bergåa og Haukedalsåa kraftverk i Notodden kommune, som ligger eksponert ut mot landskapsrommet rundt Tinnsjøen. Vi har derfor tatt en vurdering av disse to samlet og knyttet landskapsverdien til temaet *UNESCOs verdensarvliste*, lenger ned i dette dokumentet.

NVE mener imidlertid at også de lokale variasjonene av vassdrag som landskapselement er viktig å ivareta, i en kommune som fra før er sterkt preget av vannkraftutbygging. De øvrige søknadene i Tinn og Notodden kommuner har varierende landskapskarakterer det er viktig å ivareta, for eksempel er Vesleåa en rolig flytende elv med småfall og kulper. I Gjerdøla går vannet i en kløft som oppleves som en canyon, med flere flotte fossefall. Opplevelsen av vassdragene blir dermed ulik. Der Vesleåa har en karakter som gir ro og rekreasjon, og er mye brukt til bading og fiske, framstår Gjerdøla som en mektig og spennende mini-canyon. Husvollåa har landskapsverdi for lokalbefolkningen i Atrå og benyttes til elvepadling. Ramsåa har en viss verdi i kultur- og naturlandskapet i Breidsetdalen, en av de viktigste innfallsportene til Hardangervidda. Kvitåa er i øvre del et uregulert vassdrag nær hotell- og hytteområder og ligger som del av landskapsrommet rundt Gaustatoppen. Alternativet som omfatter fossen ned mot Rjukan er trukket, men en utbygging kan etter NVEs syn få konsekvenser for isklatrere i fossen selv med kraftstasjonen trukket oppstrøms denne. Esperåa i Notodden ligner mer på Vesleåa, men er noe mer stilleflytende elv, med lite fall. Nærheten til hytteområde ved innfallsporten til Blefjell, gjør at bruks- og opplevelsesverdien øker. Selv om disse vassdragene ikke nødvendigvis er synlige i et større landskapsrom, mener NVE de er viktige for variasjonen av vassdrag, opplevelses- og bruksverdi. At noen av disse ivaretas er derfor en del av vår samlede vurdering, vurdert sammen med grad av konflikt med andre tema i de enkelte sakene.

Utover dette mener NVE at brukerinteressene må vurderes i hver enkelt sak, og den informasjon vi har fått om bruksverdien av vassdragene. Vi viser derfor til de enkelte vedtak når det gjelder dette temaet. Når det gjelder Spaks uttalelse vedrørende betydning for tilflytning, så mener vi kommunen er rette instans til å vurdere dette, og de har gjennom sin høringsuttalelse kommet med en vurdering og prioritering ut fra kommunens interesser.

I Tinn og Notodden kommuner er det mange store utbygginger, preget av takrenneprosjekt som berører både vann og en rekke større og mindre vassdrag. Det er få gjenstående potensielle prosjekt som omfatter uregulerte elver i kommunen. NVE er enig med høringspartene i at de store utbyggingene har hatt konsekvenser for vassdragsmiljø og landskapet, både i små og store vassdrag, og dette er derfor sentralt i vår vurdering av de registrerte kvaliteter i vassdragene, og lokale verdier vil dermed veie tyngre. Kommunens prioritering er derfor en viktig pekepinn for NVE når det gjelder de lokale verdiene av vassdragene, og blir derfor tillagt vekt i vår vurdering.

Naturens mangfold

Forum for natur- og friluftsliv mener Telemark har et særlig ansvar for å ta vare på naturtypen bekkekløfter. Fylkesmannen i Telemark uttaler at viktige leveområder for truede og sårbare arter, samt forekomster av utvalgte naturtyper med viktig eller svært viktig verdi må spares for inngrep. NVE følger OEDs retningslinjer for små kraftverk, som omtaler arter og naturtyper av denne typen, samt naturmangfoldloven §§ 4 og 5 som omhandler forvaltningsmålene for arter og naturtyper. Fire av sakene har registrert viktige naturtyper som blir direkte berørt av utbyggingene. Dette gjelder Haukedalsåa og Bergåa i Notodden kommune, og Gjerdøla og Husvollåa i Tinn kommune. NVE legger stor vekt på at bekkekløfter er en regional mangel, og at vassdragsmiljøene i Tinn og Notodden allerede er under betydelig press fra eksisterende utbygginger. Den samlede belastningen på bekkekløfter er derfor et sentralt tema i vår vurdering av de enkelte sakene.

FM uttaler at hensynet til villreinen i randsonen av Hardangervidda må tillegges stor vekt i vurderingen av hver enkelt sak. Fylkesmannen har ikke angitt konkrete saker dette gjelder. Ut fra den informasjonen NVE har gjennom søknad og høringsrunden gjelder dette søknadene om Ramsåa og Vesleåa kraftverk i Tinn kommune. Forholdet til villrein er etter NVEs syn viktig, men vi mener konsekvensene for villrein kan avbøtes med å sette vilkår for anleggstid og allmenn ferdsel. Vi viser til de enkelte vedtak for de konkrete vurderingene.

UNESCOs verdensarvliste

Flere av høringspartene påpeker den pågående søknaden om å få Notodden og Rjukan inn på UNESCOs verdensarvliste. Fylkeskommunen viser til at flere av småkraftverkene det søkes om konsesjon for ligger i nærheten av Tinnsjøen, og peker på at Tinnsjøen er sentral i denne søknaden. De kan imidlertid ikke se at kraftverkene vil være i konflikt med opplevelsen av Tinnsjøen og de verdiene Tinnsjøen formidler. Fylkeskommunen uttaler at det allikevel må sikres at ikke all vanntilførsel ned til Tinnsjøen stopper opp, da rennende vann ned til Tinnsjøen er en del av opplevelsen og forståelsen av sjøen, og at småkraftverkene plasseres slik at de ikke blir et forstyrrende element i landskapet, særlig fra båt på Tinnsjøen. Tinn kommune uttaler at Kvitåi er viktig for Rjukan sin verdensarvstatus.

Av de 8 prosjektene befinner Haukedalsåa og Bergåa i Notodden kommune seg i det samme landskapsrommet rundt Tinnsjøen, og etter NVEs vurdering vil en utbygging av begge vassdragene endre landskapsrommet rundt Tinnsjøen. Kvitåi som nå er omsøkt med et redusert alternativ, vil ikke lenger komme i konflikt med søknaden om verdensarvstatus. De øvrige prosjektene kommer ikke i konflikt med søknaden om verdensarvstatus, jf. fylkeskommunens uttalelse.

Oppsummering og konklusjon

En fraføring av vann i Haukedalsåa vil etter NVEs syn forringe verdien av en regionalt/nasjonalt viktig bekkekløftlokalitet, og siden det er få av disse vil tiltakets konsekvenser bre seg ut over influensområdet. Videre vil tre naturtyper (kjerneområde) bekkekløft, inkludert en med verdien svært viktig, innenfor denne lokaliteten få verdiforringelse som følge av en ev. utbygging. Det er registrert en rekke rødlistearter i kløfta – alle på berørt strekning. En av disse er den sterkt truede huldrestry. Det er usikkert hvordan denne vil bli påvirket av utbyggingen. Vi viser i den sammenheng til OEDs retningslinjer hvor det står at: *"Tiltak som kommer i konflikt med arter som er "kritisk truet" eller "sterkt truet" (...) kan ikke påregne å få konsesjon"*.

I og med at konflikten med verdifulle naturtyper og truede arter anses som avgjørende for konsesjonsspørsmålet, har vi ikke gått nærmere inn på vår vurdering av øvrige allmenne interesser. Dette gjelder også forholdet til verdensarvstatusen og andre forhold tatt opp i høringen.

NVE mener at på grunn av konflikter med bekkekløft som i bekkekløftprosjektet har fått regional verdi, og hensynskrevende naturtyper med A- og B-verdi, samt rødlistearter av flere truethetskategorier er ulempene ved tiltaket større enn fordelene og dermed er ikke kravet i vannressursloven § 25 oppfylt. Det gis ikke konsesjon til å bygge Haukedalsåa kraftverk.

Klageadgang

Denne avgjørelsen kan påklages til Olje- og energidepartementet av parter i saken og andre med rettslig klageinteresse innen 3 uker fra det tidspunkt denne underretning er kommet frem, jf. fvl. kapittel VI. En eventuell klage skal begrunnes skriftlig, stiles til Olje- og energidepartementet og sendes til NVE. Vi foretrekker elektronisk oversendelse til vår sentrale e-postadresse nve@nve.no.

Med hilsen

Rune Flatby
avdelingsdirektør

Øystein Grundt
seksjonssjef